

Қазақстан республикасы Білім және ғылым министрлігі

Қарағанды мемлекеттік техникалық университеті

БЕКІТЕМІН

Ғылыми кеңес төрағасы,

ҚарМТУ ректоры

Ғазалиев А.М.

_____ 20__ ж.

**СТУДЕНТКЕ АРНАЛҒАН ПӘН БОЙЫНША
ОҚЫТУ БАҒДАРЛАМАСЫ
(SYLLABUS)**

ТРЕ 3307 «Табиғатты пайдалану экономикасы» пәні

ТРЕ 30 «Табиғатты пайдалану экономикасы»
(модуль коды және атауы)

5B050600 «Экономика» мамандығы
(шифр және атауы)

«Инженерлік экономика және менеджмент» факультеті

«Кәсіпорын экономикасы» кафедрасы

АЛҒЫС СӨЗ

Студентке арналған пән бойынша оқыту бағдарламасын (syllabus) әзірлеген: э.ғ.д., профессор, кафедра меңгерушісі Ахметжанов Бура Ахметжанович

«Кәсіпорын экономикасы» кафедрасының мәжілісінде талқыланды

«___» _____ 20__ ж. № _____ хаттама

Кафедра меңгерушісі

Ахметжанов Б.А. _____ «___» _____ 2015ж.

(қолы)

«Инженерлік экономика және менеджмент» факультет кеңесінің оқу-әдістемелік отырысында бекітілді.

«___» _____ 2016ж. № _____ хаттама

Төраға _____ Нурмагамбетова Н.А. «___» _____ 2015 ж.

(қолы)

Оқытушы туралы мәлімет және қатынас ақпараты

А.Ж.Ә. Ахметжанов Бура Ахметжанович

Ғылыми дәрежесі, лауазымы, қызметі: э.ғ.д., профессор, кафедра меңгерушісі

ЭП кафедрасы ҚарМТУ-дың IV корпусында орналасқан (Бейбітшілік бульвары, 56), 314 аудитория, байланыс телефоны 56-75-94 қосымша 1049.

Пәннің еңбек көлемділігі

Семестр	Кредиттер саны	ECTS	Сабақ түрі					СӨЖ сағаттарының саны	Жалпы сағат саны	Бақылау түрлері
			Қатынас сабақтарының саны			СОӨЖ сағаттарының саны	Барлық сағат саны			
			дәріс	практикалық сабақтар	зертханалық сабақтар					
6	3	5	30	15	-	45	90	45	135	Әкз

Пәннің сипаттамасы

Нарықтық экономика кәсіпорындардан (фирмадан) өндіріс тиімділігін арттыруды, ғылыми-техникалық прогресс жетістіктерін ендіру негізінде өнім мен қызметтердің бәсекеге қабілеттілігін, шаруашылықты жүргізудің және өндірісті басқарудың тиімді түрлерін, экономиканы әртараптандыруды, кәсіпкерлікті белсенділендіруді талап етеді.

«Табиғатты пайдалану экономикасы» пәні студенттердің экономикалық пәндер бойынша алған білімдерін тереңдетуге арналған, бейінді пәндер циклінде құрауыш болып табылады. Қазіргі замандағы әлемде табиғатты пайдалану экономикасының проблемалары өзінің қоғамдық мәні бойынша алдыңғы орындардың біріне шықты. Адамдардың шаруашылық қызметінің қарқынды дамуы қоршаған ортаға қарқынды, жиі бұзушы ықпал етуге әкеліп соқты. Адамның табиғатқа әсері мыңжылдықтар бойы қалыптасқан табиғи жүйелерді түрлендіру жолымен де, топырақтың, ауа мен судың ластануы нәтижесінде де болады. Бұл табиғи орта күйінің күрт нашарлауына әкелді. Қазақстанның алуан түрлі табиғи жағдайларымен және табиғи ресурстарымен және жеке аймақтардың экологиялық азғындаушылығының алуан түрлерімен бірге, оның өзгешелігін есепке алғанда, бұл студенттердің берілген пәнді зерделеу қажеттілігін тудырды.

Пәннің мақсаты

«Табиғатты пайдалану экономикасы» пәнін зерделеудің мақсаты студенттерді табиғатты ұтымды пайдаланудың аса негізделген жолдарын іздеуге үйрету болып табылады, олар қоршаған ортаның сауығуына және экономиканың тұрақты дамуына мүмкіндік туғызар еді. Сондай-ақ

студенттердің бойында дәстүрлі емес ойлау бейнесін және табиғи ресурстарға ұқыпты қатынасты қалыптастыру.

Пән міндеттері

Осы пәнді оқыту нәтижесінде студенттер:

түсінік алуы керек:

- даму және білімнің қуыс, экономикалық пән айналымында базалық пәннің оқыту кезінде студенттерден алынған;
- табиғат қорларының түрінің қажетті экономикалық баға әдісін оқыту;
- Табиғат қорғайтын шаралардың болуымен экономикалық тиімділігін анықтау;
- экономикаға, қоршаған ортаға, қоғамға келтірген баға әдісін оқыту;
- табиғат падалануды басқарумен негізгі стратегиялық бағыт қоршаған ортаның және тиімді табиғат пайдалануды сауығуын оқыту.

алу керек: табиғатты пайдаланатын кәсіпорындар өндіріс басқару әдістері әбден жетілдіру және қоршаған ортаны күзету жағдайы бойынша перспективалы бағыттар туралы ұсыныс

білуы керек:

- табиғатпен және қоғаммен өзара қатынас заңдылығы ;
- экологиялық ақпарат және экономикалық өңдеу тәсілдері;
- өнеркәсіптік өндірістік экология;
- табиғатты қорғайтын құралдарды пайдаланатын ереже;
- табиғат пайдаланатын кәсіпорындар қызметтер негізгі нәтижелі көрсеткіштердің талдау әдісі.

істей алуы керек:

- - табиғатты пайдалануды ұйымдастыру және басқарудың практикалық мәселелерін шеше білуі;
- минералдық шикізатты кешенді пайдалану бойынша негізделген шешімдерді қолдана білуі;
- қоршаған ортаның ластануымен келтірілетін, экологиялық, экономикалық және әлеуметтік зияндарды бағалай білуі;
- табиғатты қорғау шараларының тиімділігін арттыру резервтерін айқындау және есептеу тиімділігін анықтай алу.

практикалық машықтануы керек:

– табиғатты пайдалану экономикасының проблемалары бойынша оқу және ғылыми әдебиеттермен, кәсіпорындардың, фирмалардың, компаниялардың, концерндердің өндірістік-шаруашылық қызметінің нәтижелерін талдау тәсілдерімен жұмыс істеудің; нормативтік-құқықтық құжаттармен жұмыс істеудің; эксперименттер жүргізудің; табиғатты пайдаланушы кәсіпорындардың қызметін жақсарту резервтерін айқындауды зерттеу нәтижелерін ресімдеу.

Оқу жұмыс бағдарламасы МЖМБС-ҚР 6.08.080-2010, Қазақстан Республикасының білім министрінің бұйрығымен бекітілген 3 қараша 2010ж. №514.

Пререквизиттер

Бұл пәнді оқу үшін келесі пәндерді игеру қажет:

1. Кәсіпорын экономикасы

Постреквизиттер

«Табиғатты пайдалану экономикасы» пәнін зерделеу кезінде алынған білім дипломлық жұмыстардың аналитикалық бөлімін орындау кезінде, сондай ақ «Кәсіпорын әрекетінің экономикалық талдау» пәнін оқыту кезінде пайдаланылады.

Пәннің тақырыптық жоспары Пәннің тақырыптық жоспары

Бөлімнің (тақырыптың) атауы	Сабақтар түрлері бойынша еңбек сыйымдылығы, сағ.				
	дәрістер	практикалық	зертханалық	СОӨЖ	СӨЖ
1-тақырып Табиғатты пайдалану экономикасына кіріспе	3	-		4	4
2-тақырып Қоршаған ортаны қорғау экономикасы және табиғи ресурстарды ұтымды пайдалану	3	-		4	4
3-тақырып Табиғи ресурстарды экономикалық бағалау теориясы және қоршаған ортаның сапасы	2	2		4	4
4-тақырып Жаңартылмайтын ресурстарды ұтымды пайдалану және экономикалық бағалау	2	-		3	3
5-тақырып Жер ресурстарын ұтымды пайдаланудың экономикалық проблемалары	2	2		3	3
6-тақырып Су ресурстарын ұтымды пайдалану және қорғау	2	2		3	3
7-тақырып Қазақстанның жаңартылатын биологиялық ресурстары. Қорғау және ұтымды пайдалану экономикасы	2	-		3	3
8-тақырып Ауа бассейнін қорғаудың әлеуметтік-экологиялық проблемалары	2	2		3	3
9-тақырып Қоршаған ортаны қорғауды есепке алғанда табиғи ресурстарды кешенді экономикалық бағалау	2	2		3	3
10-тақырып Табиғатты пайдаланудағы ғылыми-техникалық прогресс.	2	-		3	3

Өндірістік-шаруашылық қызмет экологиясы					
11-тақырып Табиғи ресурстар және қоршаған ортаның ластанулары үшін төлем	2	2		3	3
12-тақырып Қоршаған ортаны қорғауды және табиғатты ұтымды пайдалануды ынталандырудың экономикалық механизмі	2	2		3	3
13-тақырып Табиғатты пайдалануды басқару. Тұрақты экономикалық өсу	2	1		3	3
14-тақырып Табиғатты қорғаудың халықаралық және ауқымды проблемалары	2			3	3
БАРЛЫҒЫ	30	15	-	45	45

Практикалық (семинарлық) сабақтар тізімі

1. Табиғи ресурстарды экономикалық бағалау теориясы және қоршаған ортаның сапасы
2. Жер ресурстарын ұтымды пайдаланудың экономикалық проблемалары
3. Су ресурстарын ұтымды пайдалану және қорғау
4. Ауа бассейнін қорғаудың әлеуметтік-экологиялық проблемалары
5. Қоршаған ортаны қорғауды есепке алғанда табиғи ресурстарды кешенді экономикалық бағалау
6. Табиғи ресурстар және қоршаған ортаның ластанулары үшін төлем
7. Қоршаған ортаны қорғауды және табиғатты ұтымды пайдалануды ынталандырудың экономикалық механизмі
8. Табиғатты пайдалануды басқару. Тұрақты экономикалық өсу

СӨЖ-ге арналған бақылау тапсырмаларының тақырыбы

1. Өндіріс процесінде табиғат және қоғамда өзара әрекеттесу
2. Табиғат қорының классификациясы
3. Табиғатты пайдалану заңдылығы және қағидалары
4. Қоршаған орта және әл ауқаттар экономикасы
5. Экологиялық өндіріс шығыны және оларды қысқарту жолы
6. Өндіріс өнімі бойынша экологиялық құралатын шығын
7. Қазақстандағы негізгі табиғатты пайдалану құқығы
8. ТҚ бағалау қажеттілігі және табиғатты пайдалану және қоршаған ортаның сапасы
9. Табиғат ортасының ассимиляциялы потенциалы және оның экономикалық бағасы
10. Бағаны анықтаудан экономикалық баға айырмашылығы және ТҚ бағасы
11. Қордың салыстырмалы
12. Пайдалы қазып алынатын туған жерілердің экономикалық жағдаят

бағалары белгілер және қағидасы – минеральды қорларды қолдану кезінде қажетті экономикалық тетігі

13. Орынды мерзімді анықтау және туған жерінің игерудің кезектілігі

14. Жердің өгейсіреу кезінде жоба алды мәселе деңгейінде экономикалық бағасы

15. Негізгі бағалық белгісі

16. Шаруашылық есепті қарым-қатынасы кезінде жер қорларды пайдаланудың тиімділігін жоғарылаудың мәселесі

17. Судың экономикалық бағасының негізгі қағидасы

18. Негізгі экономикалық бағадағы өндірістің орналастыруында су фактор

19. Ластанудан экономикалық зиянды анықтау әдісі

20. Орманның тіршілік әрекеті және орман өсімдігінде ауа бассейнінің сапалы күйін әсер

21. Орманның орта қорғайтын құндылығы – кислородты алу және гидрологиялық режимнің реттеуі

22. Орман қорының эксплуатациялық құндылығы

23. Біздегі және шетелдегі сүректі қолдану дәрежесі

24. Экологиялық жағдайды алу бойынша әсердің экономикалық өлшемі

25. Зиянды заттарды шығарылуын нейтрализациялау кезінде экономикалық эффектісі және әлеуметтік анықтау

26. Экологиялық жағдайының жақсаруы бойынша әсердің экономикалық мөлшері

27. Қоршаған ортаға аймақтың қорларын қарқын игеруін әсері

28. Қоршаған ортаның ластануынан әлеуметтік, экологиялық зиянын анықтау

29. Қоршаған ортаны қорғаудың есептеуімен оңтайлы қарқын игеруді анықтау

30. Жаңа жоғары тиімді өндіру тәсілдері пайдалы қазба еңгізу

31. ҒТП экономикалық тиімділігін анықтау

32. Табиғатты қорғау және ұтымды пайдалану іске тігілсін халықаралық ғылыми-техникалық ынтымақтастық және табиғатты қорғау

33. Нормативпен тыс ысыраптар үшін төлемдер

34. Ауыл шаруашылық саласында жер үшін негізгі төлемді ұстау

35. Жердің өгейсіреуі үшін төлеу

36. Төлемді орнатудың негізгі қағидасы

37. Табиғи ортаның әлеуетін пайдалану ассимиляциялық институционалдық тетігі

38. Ластануға қайта бөлу шынында және үлестіру

39. Табиғат қорларына төлемнің ынталандыратын рөлі: жеңілдік, сыйлық беру, баға белгілеу және басқасы.

40. Табиғатты қорғауды іске тігілсіннің жергілікті маслихаттардың рөлін жоғарылау, табиғат қорғайтын қызметтегі қоғамның рөлі және СМИ.

41. Экологиялық мониторинг

42. Халықтық шаруашылықта ТҚ жоспарлау

43. Антропогендік әсер етуден су қорының, әлемдік мұхитта, ғарыштық

кеңістіктен күзету мәселелері

44. Әлемдік даму моделі

45. Жердің ауыз су және азықтармен халықты қамтамасыз ету мәселелері

Студенттер білімін бағалау критерийлері

Пән бойынша емтихан бағасы межелік бақылаулар бойынша максимум көрсеткіштер (60%-ға дейін) мен қортынды аттестаттаудың (емтихан) (40%-ға дейін) сомасы ретінде анықталады және кестеге сәйкес 100%-ға дейінгі мәнді құрайды.

Пән бойынша берілген тапсырмаларды орындау мен тапсыру кестесі

Бақылау түрі	Тапсырманың мақсаты және мазмұны	Ұсынылатын әдебиеттер	Орындау ұзақтығы	Бақылау түрі	Тапсыру мерзімі	Ұпай
1-СӨЖ орындау	3,4 тақырыптар бойынша теориялық білімді бекіту үшін 1,3,4 тақырыптары бойынша өзіндік сұрақтар	2,6,8,14,16, дәрістердің қысқаша жазбалары	4 апта	аралық	5 апта	5
Тестілік сұрау 1	1,2,3,4,5 тақырыптар бойынша теориялық білімді бекіту	1,4,6,8 дәрістердің қысқаша жазбалары	0,5 қатынастық сағат	аралық	6апта	10
1 Бақылаужұмысыныңорындауы	Тақырыптар бойынша теориялық білімді және практикалық игерім бекіту	Дәрістердің қысқаша жазбалары, бақылау тақырыптары бойынша сабақтың материалдары	1 қатынастық сағат	рубежді	7апта	15
2-СӨЖ орындау	8,9,10 тақырыптар бойынша мәселелерді дербес меңгеру және 9,10,11 тақырып бойынша теориялық білімді бекіту үшін есептер шешу	1,4,8,15,16, дәрістердің қысқаша жазбалары	4 сағат	аралық	12апта	5
Тестілік сұрау 2	8,9,10,11,12 тақырыптар бойынша	2,5,8,14,16, дәрістердің қысқаша	0,5 қатынастық сағат	аралық	13апта	10

	теориялық бекіту	жазбалары				
2 Бақылау жұмысының орындауы	Тақырыптар бойынша теориялық білімді және практикалық игерім бекіту есептер шешу	Дәрістердің қысқаша жазбалары, бақылау тақырыптары бойынша сабақтың материалдары	1 қатынастық сағат	рубейжі	14 апта	15
Емтихан	Пән материалының меңгеруін тексеру	Дәрістің қысқаша жазбаларында ұсынылатын көздер	2 қатынастық сағат	Қорытынды сұрау	Сесияның соңында	40
Барлығы						100

Саясат және процедуралар

«Табиғатты пайдалану экономикасы» пәнін оқу кезінде келесі ережелерді ұстануды сұраймын:

- 1 Сабаққа кешікпеу.
- 2 Сабақтан дәлелді себепсіз қалмау, ауырған жағдайда анықтама, ал басқа жағдайларда түсіндірме хат ұсынуы.
- 3 Сабақтың барлық түрлеріне қатысу студент міндеттерінің қатарына жатады.
- 4 Оқу процесінің күнтізбелік кестесіне сәйкес барлық бақылау түрін тапсыру.
- 5 Қатыспаған практикалық және зертханалық сабақтарды оқытушы көрсеткен уақытта өтеу.
- 6 Сабақ кезінде аудиториядан шығып кетпеу.

Негізгі әдебиет тізімі

1. Гуриев С., Плеханов А., Сонин К. «Экономический механизм сырьевой модели развития» / Вопросы экономики, 2010., №3, с 74-23
2. Давыдов М.В. «Возобновляемые источники энергии – одно из возможных направлений сбережений ТЭР в обозримом будущем» / Уголь, 2010. №6, с. 67-70
3. Кимельман С. «К проблеме государственной собственности на недра»./ Экономист-2010, №8, с. 28-40
4. Кимельман С. «к проблеме государственной собственности на недра»./ Экономист-2010, №8, с. 55-71
5. Кимельман С. «Интегрированная ресурсно-перерабатывающая модель» / Экономика, 2012, № 1 с.11-22
6. Пономарев В.П. «О стоимости угля на электростанции России и США» / Уголь, 2008, № 5, с. 76-80
7. Путин В.В. Совещание «Об итогах реструктуризации и перспективах развития угольной промышленности»./ Уголь, 2012. №12, с.4-9
8. Спицын А. «Россия и Казахстан в энерго-экологической интеграции» /

Экономист, 2009, №5, с 29-38

9. Козырев В.С., Нечаев А.В. «Цветная металлургия в горно-металлургическом комплексе стран СНГ» / Горный журнал, 2014 № 12

10. Грибин Ю.Г. и др. «О резервах, повышения производительности труда важнейшего показателя эффективности угледобывающего производства в условиях его модернизации» / Уголь, 2010, №6 с.53-57

11. Алексеев К.Ю. «Развития угольной отрасли России» / Уголь, 2011.№8 с. 6-16

12. Воскобойник М.П., Рыжков А.А «Факторная оценка роста производительности труда в угольной промышленности» / Уголь, 2015,№ 11.с. 44-48

13. Глинина О. «Рынок угля России: готовность к биржевой торговле», / Уголь, 2015г., №11. с 66-74

14. Ахметжанов Б.А. и др.«О возможностях новых систем стимулирования труда на горных предприятиях» / Уголь, 2006, №1 с. 51-53

15. Жарменов А. «Казахстан способен быть ведущим мировым производителем редких и редкоземельных металлов» / Горный журнал Казахстана – 2006., №3, с. 4-10

16. Смирнова Е. «Настоящее и будущее Казахстанского атома» / Промышленность Казахстана 2006, № 4, с. 42-46

17. Джуманов Т. «Решение проблемы захоронения накопленных радиоактивных отходов» / Промышленность Казахстана, 2008г.,№2, с. 38-39

18. Прохоров И. «Китай не виноват в синдроме сдутого пузыря» / Горно-металл. Пром., 2015 г., №12, с 22-25

19. Николаев В. «У истоков Актогайской меда» / Горно-метал.пром., 2015. №12. с. 27-29

Қосымша әдебиет тізімі

1. Ахметжанов Б.А. Направления диверсификации экономики Казахстана: проблемы и пути их решения. Караганда, 2011-210 с.

2. Алиев С.Б., Ахметжанов Б.А. и др. Стратегическое управления развитием минерально-сырьевых корпораций. Караганда, 2012-200 с.

3. Каренов Р.С. Минерально-сырьевой комплекс Казахстана в условиях рыночной экономики. Алматы: РИО ВАК РК, 2008 -295с.

4. Каренов Р.С. Эколого-экономическая и социальная эффективность геолотехнологических методов добычи полезных ископаемых. Караганда, 2011-365с.

5. Земельный кодекс Республики Казахстан / Кодекс Республики Казахстан от 20 июня 2003 г. № 442 – Астана: аккорда, 2009 г.

6. Лукьянчиков Н.Н. и др. Экономика, организация природопользования. М. ЮНИТИ, 2007 -432 с.

7. Хачатуров Т. Экономика природопользования. М: МГУ, 2008-272 с.

8. Каренов Р.С. «Формирования рынка минерально-сырьевых ресурсов Казахстана» – Караганда; 2008, -276 с.

9. Драгомирецкий И.И. и др. «Экономика природопользования» / М.,

Юрайт, 2011

10.Ласкорин Б.А., Барский Л.А., Перский В.З. “Безотходная технология. Переработка минерального сырья. «- И: Недра 2006

11.Сборник кейсов по «Экономика природопользования» Гарвардский институт по Международному развитию КазГАУ. А. 2009г.

12.Упушев Е.М., Макаулы С.М. и др. Экология и природопользование. Русско-Казахский словарь. Алматы, 2007-809с

13.Бобылев С.Н., Ходшаев А.Ш. «Экономика природопользования» М., 2007- 272 с

14.Тлеуберген М. «Экономическая оценка минеральных ресурсов» – Кокшетау, 2014 – 382 с.